

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.9(154).18
УДК 796.011.1:796.1-053.4

Пасічник Вікторія
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри спортивних та рекреаційних ігор, докторантка;
Пітин Марьян
доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор,
професор кафедри теорії спорту та фізичної культури;
Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, м Львів
Окопний Володимир
Директор ДЮСШ «Надія», Львів
Теліховський Ілля
ДЮСШ, Жидачів

КОНЦЕПЦІЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МЕЖАХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мета: обґрунтувати основні положення концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні дітей дошкільного віку. *Методи дослідження:* теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, індукція та дедукція, абстрагування, порівняння, класифікація та систематизація. *Результати:* структура концепції містить три блоки, що становлять взаємопов'язані підсистеми (методологічний, суб'єктний та реалізаційний). В межах першого блоку визначено закономірності, функції та принципи ігрової діяльності у фізичному вихованні ЗДО. Їм підпорядковано мету та завдання і методи та засоби. Своєю чергою зміст та спрямованість засобів уособлені у відповідній класифікації. Суб'єктний блок представлений усіма зацікавленими учасниками та містить умовний розподіл на «мотиваторів» (адміністрація, батьки), «каталізаторів» (медичний персонал, психолог) та «реалізаторів» (інструктор фізичної культури, вихователь). Реалізаційний блок представлено безпосередніми заходами по досягненню мети концепції на основі укладання окремих програм занять. Вони побудовані з урахуванням алгоритму та послідовно відображають мету, завдання, методи, засоби, умови та контроль.

Елементом, що впливає на інші компоненти структури концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні ЗДО є індивідуальні особливості контингенту дітей дошкільного віку, що визначають спрямованість змісту концепції. Підсумковим елементом визначено результат на узагальненому рівні (відповідність меті та завданням концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні ЗДО), підсистемному рівні (відповідність меті та завдань визначених у методологічному блоці) та частковому рівні (відповідність меті та завданням окремої програми занять).

Ключові слова: концепція, ігрова діяльність, дошкільний вік, фізичне виховання.

Pasichnyk Viktoriya, Pityn Maryan, Okopnyy Volodymyr, Telikhovskiy Illia. The concept of play activities within the limits of physical education of preschool children. Purpose: to substantiate the main provisions of the concept of game activity in the physical education of preschool children. Research methods: theoretical analysis and generalization of literary sources, induction and deduction, abstraction, comparison, classification and systematization. Results: the structure of the concept contains three blocks that constitute interconnected subsystems (methodological, subject and implementation). Within the framework of the first block, the patterns, functions and principles of game activity in the physical education of preschool children are defined. They are subordinated to the goal and task and methods and means. In turn, the content and focus of the means are embodied in the corresponding classification. The subject block is represented by all interested participants and contains a conditional division into "motivators" (administration, parents), "catalysts" (medical staff, psychologist) and "realizers" (physical education instructor, educator). The implementation block is represented by direct measures to achieve the goal of the concept based on the compilation of separate lesson programs. They are built taking into account the algorithm and consistently reflect the goal, tasks, methods, means, conditions and control. An element that affects other components of the structure of the concept of play activities in the physical education of preschool children is the individual characteristics of the contingent of preschool children, which determine the orientation of the content of the concept. The final element defines the result at the generalized level (compliance with the goal and tasks of the concept of game activity in the physical education of SEN), subsystem level (compliance with the goal and tasks defined in the methodological block) and partial level (compliance with the goal and tasks of a separate training program).

Key words: concept, game activity, preschool age, physical education.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Фундаментальні зміни, що відбуваються в сучасному культурно-освітньому просторі, суспільні запити і потреби утворюють думку про пріоритет дитинства як найвідповідальнішого періоду становлення особистості. Саме в дошкільному віці відбувається становлення особистості дитини, формування її фізичної та духовної культури – основи гармонійного розвитку, як краси людської душі та здорового тіла. Сьогодні одним із основних завдань удосконалення дошкільної освіти є виховання гармонійно розвинутої, доведеної, здорової дитини, здатної цілком реалізувати свої духовні, фізичні, інтелектуальні та моральні можливості [1, 2, 7, 11, 14].

Важливим напрямом фізичного виховання дітей дошкільного віку є використання різноманітних форм і засобів

для їх гармонійного розвитку, серед яких важливе місце відводиться ігровій діяльності [2, 12, 14]. Серед специфічних дитячих форм діяльності гра стоїть на першому місці. Виділені програмою «Я у світі» сім ліній розвитку дошкільника пов'язані з ігровою діяльністю, що спонукає до її поширеного використання.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до теми НДР кафедри теорії і методики фізичної культури Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського на 2021-2024 рр. «Теоретико-методичні основи формування освітніх компетентностей, рухової активності та фізичної підготовленості різних груп населення в умовах нових соціальних викликів».

Мета дослідження – обґрунтувати основні положення концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні дітей дошкільного віку.

В роботі використовувалися наступні **методи дослідження**: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, індукція та дедукція, абстрагування, порівняння, класифікація та систематизація.

Результати дослідження та їх обговорення. За останні роки суттєво зросла зацікавленість науковців до наукового обґрунтування фізичного виховання різних груп населення. Проте практика показує, що науково-методичне забезпечення ігрової діяльності в умовах різних закладів освіти має значний обсяг невирішених питань, зокрема для контингенту дошкільнят. Це диктує необхідність в ґрунтовному методологічному, організаційному та практичному обґрунтуванні зазначеного явища.

Необхідність розроблення концепції зумовлена низкою причин, хоча провідною ідеєю виступає місце фізичного виховання в гармонійному розвитку дітей дошкільного віку. Ця теза значною мірою узгоджується з думкою Н.Є. Пангеловою, яка реалізувала окреме дисертаційне дослідження [11]. Водночас ми, погоджуючись зі значним її науковим доробком хочемо звернути увагу на місце ігрової діяльності у фізичному вихованні ЗДО, як основного та виключного виду діяльності людини на зазначеному етапі розвитку особистості.

Згідно сучасних уявлень формування актуального наукового напрямку повинно будуватися на ґрунтовних передумовах, як вихідному пункту в творенні будь-якого наукового чи методичного розв'язання наукової чи практичної проблеми.

На основні вивчення даних фахівців та логіці побудови власного дослідження можемо констатувати, що розробку концепції сформовано з урахуванням низки суттєвих передумов. За своєю суттю їх доцільно розглядати в особистісному, біологічному, соціальному та методичному контекстах.

До розробки концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні ЗДО у якості теоретико-методологічної бази було залучено компоненти антропологічного, аксіологічного, психологічного, суб'єктного, системного, синергетичного, інтегративного та діяльнісного підходів, що, значною мірою, розкриті у роботах учених [3, 4, 8, 11].

В основі антропологічного підходу та його застосування до вирішення проблем цілісного різностороннього виховання, навчання та розвитку дитини дошкільного віку в освітньому просторі ЗДО, слід зауважити, що він є невід'ємним напрямом сучасної педагогіки, що інтегрує знання про дитину як повноправного учасника виховного процесу. Це твердження залишається актуальним і для компоненту фізичного виховання [14].

Безперечно, що будь-які соціальні системи передбачають взаємодію певних суб'єктів (їх груп) з метою створення певного впливу. Зокрема у дошкільній освіті провідним визначено процес виховання. Отже його варто розглядати на засадах людиноцентризму та зі стратегічним спрямуванням на всебічний розвиток дитини, становлення її раціональних рис особистості. Більшістю фахівців саме антропологічний підхід розглядається найважливішою методологічною основою впливу на дитину та особистість в її онтогенезі загалом.

У доповнення цього варто навести переконливі твердження науковців щодо переваг антропологічного підходу, зокрема в збереженні та примноженні гуманної сутності суспільства, створенні умов для розвитку комфортного соціуму, забезпеченні продуктивного подальшого існування людини. Також погоджуємося із тим, що застосування цього підходу забезпечує впорядковану взаємодію біологічних, соціальних і духовних чинників у структурі формування особистості [5].

Інша важлива складова, яка врахована нами при розробці концепції ігрової діяльності фізичному вихованні ЗДО стосується аксіологічного підходу. Він полягає в особливому значенні дошкільця та дитини в соціокультурній системі. У філософському контексті можна говорити про взаємодетермінацію цінностей культури й дитинства, яка постійно розвивається, прогресуючих за складністю завдань, які вирішує дитина перебуваючи в освітньому ЗДО та поза освітньому просторі.

Окрім цього наголосимо, що розробка зазначеної концепції забезпечує дотримання багатьох положень чинної нормативно-правової бази та основних регламентних документів дошкільної освіти. У сукупності таких документів наявні Закони України «Про освіту»; «Про дошкільну освіту»; «Про фізичну культуру і спорт»; «Про охорону дитинства»; «Охорона здоров'я дітей». Основи законодавства України про охорону здоров'я»; Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція); «Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту»; інструктивно-методичні рекомендації щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі; лист МОН від 02.09.2016 «Щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи у дошкільних навчальних закладах» (№1/9-456), цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації» та інші.

Важливою науковою та методологічною основою для формування авторської концепції виступали значні напрацювання та фундаментальні роботи фахівців щодо проблематики: теорії та методики фізичного виховання різних груп населення; провідних та ефективних засобів та методів фізичного виховання дошкільнят; фізичного розвитку, фізичної підготовленості, функціональних показників дітей дошкільного віку; застосування системного аналізу в педагогічному процесі та зокрема фізичному вихованні; психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу дошкільнят; організації та прогнозування результативності та ефективності освітнього процесу в ЗДО; теорії контролю; теорії гри та ігрової діяльності.

Становлення української державності, активна інтеграція до європейського та світового співтовариства передбачає зміни в орієнтації та світогляді представників нації, починаючи з першочергового формування особистості дитини з новими настановами.

Саме вони визначають сучасні основні напрями культурної, політичної, економічної та освітньої сфери як простору для реформування дитячого навчального закладу. У зв'язку з цим спостерігаються виражені пріоритети особистісно орієнтованого інтегрального розвитку дитини над вираженими відокремленими та спрямованими виховними чи навчальними впливами. Тобто перевагу варто надавати провідним видам діяльності та зберігати схильність та умотиваність дітей дошкільного віку до основної діяльності в ЗДО.

За твердженнями багатьох фахівців глобальні перетворення уже в третьому тисячолітті представлені утворенням універсального міжнародного віртуального простору, потужних інформаційних потоків, безумовною інформатизацією та діджиталізацією тощо [3, 4, 6, 8, 11].

Безповоротні зміни суспільної життєдіяльності та індивідуального позиціонування особистості, разом із тим, не лише не заперечують, а навпаки здатні підсилити різносторонній вплив ігрової діяльності на розвиток особистості дитини, становлення її індивідуальності, розвиток фізичних і пізнавальних здібностей, сприйнятливості, реалізацію обдарованості [6, 7, 9, 10, 12].

Наголошуємо, що ігрова діяльність виступає в якості самостійного виду розвиваючої практики дитини, визначальним способом пізнання та спрямування її життєдіяльності на визначеному етапі розвитку [10].

Незалежно від еволюційного стану суспільства гра для дітей становить необхідну та обов'язкову складову всебічного розвитку її особистості. Водночас для педагога, вихователя, інструктора фізичної культури використання засобів та методів ігрового спрямування є одним з основних напрямів професійної діяльності та навчання дитини, що сприяє, в окремих випадках перетворенню та створенню певної психологічної обстановки для формування особистості, закладення передумов розвитку фізичних та ментальних задатків дитини.

Визначення концептуальних положень є одним із найважливіших етапів дослідження, оскільки відбиває його методологічне підґрунтя і дозволяє усвідомити наукові підходи й логіку побудови дослідно-експериментальної роботи. Застосування системного аналізу, узагальнення даних спеціальної літератури та отриманих нами емпіричних даних дало змогу розробити структуру і зміст концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні дітей дошкільного віку (рис. 1).

У контексті розв'язання завдань наукового пошуку розглянемо визначення дефініції «концепція». Концепція (від лат. *conceptio* – розуміння, система) – це «сукупність поглядів, спосіб розуміння, тлумачення будь-яких явищ, процесів, провідна ідея їх системної теоретико-методологічної характеристики» [13].

Фундаментальними передумовами формулювання основних положень авторської концепції стали дані розкриті у роботах Н.Є. Пангелової (2014), О. В. Андрєєвої (2014); А.І.Альошиної (2015), Н. М. Гончарової (2018).

Погоджуючись з твердженнями провідних фахівців фізичного виховання дошкільників, вважаємо, що важливими та необхідними у формуванні інноваційних підходів до вирішення важливої наукової проблеми реалізації ігрової діяльності у фізичному вихованні ЗДО, зокрема авторського бачення цього процесу є такі системні положення:

✓ актуальність, як зорієнтованість на вирішення найважливіших проблем організації ігрової діяльності у фізичному вихованні дітей дошкільного віку. Організація освітньої діяльності в ЗДО повинна реалізовувати, на наш погляд, одну з найбільших сукупностей властивостей та функцій по відношенню до становлення особистості, порівняно із іншими рівнями освіти. Це пов'язано із тим, що у дитячому віці закладаються підвалини фізичного, психоемоційного та, навіть, суспільного досвіду дитини. Разом із тим, відповідальність суб'єктів, залучених до цього процесу, не є достатньо урегульованою. Підсилення значення наукового та методичного обґрунтування ігрової діяльності в системі фізичного виховання дошкільнят також пов'язана з наявними ознаками хаотичності цього процесу при наявності самотності в різних ЗДО. Це пояснюється тим, що фізичне виховання є обов'язковою компонентою освітнього процесу ЗДО, проте різні керівники та самі установи мають великий розкид за можливостями реалізовувати той чи інший напрям в фізкультурно-оздоровчій діяльності дітей;

✓ прогностичність, що пов'язана з відображенням у запланованих діях не тільки існуючих, а й майбутніх вимог до організації ігрової діяльності у фізичному вихованні дітей дошкільного віку, тобто здатність відповідати вимогам і умовам, що змінюються і в яких ця діяльність буде реалізовуватися. Сучасний компетентнісний підхід в освітньому просторі України диктує вимоги для суттєвої зміни засад самої діяльності у ЗДО. Незалежно від подальшої траєкторії освіти, у дітей повинні закладатися *soft skills*, вміння зберігати достатній рівень здоров'я та фізичного розвитку, активно та корисно проводити дозвілля та спілкування в різних соціальних групах, у тому числі з однолітками. Тому при проведенні різноманітних заходів в умовах ЗДО ми повинні вбачати ймовірнісний характер подальшої діяльності широкого спектру та, водночас, забезпечувати індивідуальне урахування особистісних рис дитини;

✓ раціональність як вибір таких цілей і способів їх досягнення, які дають змогу отримати максимальний результат. На сьогоднішній день відсутні універсальні інструменти розвитку дитини. На наш погляд, вони й не можуть бути сформованими за умов надзвичайно великої різноманітності індивідуальних характеристик контингенту дітей дошкільного віку, комплексів завдань та цілей для розв'язання в умовах ЗДО, що визначаються регіональним та національним контентом, наявних умов безпосередньо в закладах де проводиться відповідна діяльність із забезпечення завдань фізичного виховання, зокрема засобами та методами ігрової діяльності. У випадку цієї глобальної вимоги, ми також розглядаємо необхідність певного підвищення методичної підготовленості учасників цього процесу. До них, першочергово, належать інструктори фізичної культури та вихователі (контакт першого кроку). Окрім цього раціональність повинна забезпечуватися й іншими учасниками. В її основі покладаємо доцільний добір обсягу проведення ігрової діяльності з-поміж інших видів, ґрунтовності впливів на емоційну, сенсорну, оздоровчу сферу дитини тощо;

✓ цілісність як характеристика забезпечення повноти дій, які є необхідними для досягнення мети, а також узгодженість зв'язків між діями. Ми, ґрунтуючись на наукових та методичних роботах фахівців фізичного виховання, наполягаємо на тому, що процес фізичного виховання упродовж набуття освіти повинен бути взаємопов'язаним. Тобто від моменту перебування в дошкільному, упродовж загального середнього та вищого закладу освіти фізичне виховання в частині мети (цілей) та завдань повинне відповідати спільній стратегії. Однак на одному з цих етапів, зокрема в межах перебування в дошкільному закладі освіти це положення набуває надзвичайної актуальності. Загально відомо, що освітній процес на цьому рівні здійснюється за 3 (4) етапами. Перший передбачає перебування дитини в молодшій (3–4 роки) групі, другий – середній (4–5 років) та третій – старшій (5–6 років). Певним доповненням є адаптаційний етап (ясельна група, 2–3 роки). Саме наявність такого умовного розподілу дає підстави визначити цілісність усього освітнього процесу обов'язковою. Відповідно ці положення тотожні для фізичного виховання дошкільнят;

✓ контрольованість, що передбачає можливість оперативно визначити кінцеві і проміжні цілі (очікувані результати), тобто визначити їх таким чином, щоб існував спосіб перевірити реально отриманих результатів на їх відповідність цілям. На сьогодні контроль є обов'язковим елементом усіх без винятку систем. За допомогою проведення контрольних заходів визначається успішність самого процесу, чого б він не стосувався. В соціальних системах контролю приділяється більше уваги, так як він повинен враховувати значну різноманітність контингенту, варіативність умов протікання того чи іншого явища, визначену необхідність об'єктивізації даних, адже вони, у подальшому, будуть використані для інтерпретації та корегування процесу в напрямі ефективного розв'язання завдань (цілей, мети) усього процесу. В нашому випадку, ігрової діяльності у фізичному вихованні дошкільнят актуальність цього положення посилюється ще й необхідність перманентно змінювати (заміщати) зміст процесу фізичного виховання.

Проведений на перших етапах дисертаційного дослідження пошук інформації з наукової та методичної літератури вказав, що системного вивчення ігрової діяльності у фізичному вихованні дошкільнят не проводилося. Поряд із тим, віднайдено значну кількість окремих досліджень та їх представлення на різних рівнях (від окремої наукової статті та методичних рекомендацій до дисертаційних робіт і навчальних підручників).

Тому, для вирішення важливої наукової проблеми, що містить як теоретичну, так і практичну частину ми запропонували певну сукупність наукових положень методологічного, організаційного характеру та відобразили це в авторській концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні в закладах дошкільної освіти. Наголосимо, що сфера застосування визначається умовами, засобами, обсягами, формами виключно фізичного виховання та не передбачає вибіркового впливу на інші компоненти освітньої діяльності в відповідних закладах.

Таким чином, у нашому розумінні концепція ігрової діяльності у фізичному вихованні в закладах дошкільної освіти представлена системним баченням науково та методично обґрунтованого забезпечення й реалізації основних і допоміжних завдань фізичного виховання й інших змістовно взаємопов'язаних завдань в роботі дошкільних закладів освіти із застосуванням базового виду активності зазначеного контингенту дітей, тобто ігрової діяльності.

Основна (генеральна) мета концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні в закладах дошкільної освіти передбачає консолідацію зусиль для інтегрованого й інклюзивного залучення ігрової діяльності в освітній процес дітей дошкільного віку в умовах закладів дошкільної освіти на науковому та методологічному рівні, що в подальшому надасть змогу безпосередньо та/чи опосередковано використовувати цю специфічну групу засобів та методів для розв'язання різних груп завдань на зазначеному рівні розвитку особистості.

Завданнями для концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні в закладах дошкільної освіти нами визначено наступні:

- сприяння розвитку особистості та закладання підвалин багаторічного удосконалення дитини. Перебування дитини в умовах ЗДО безперечно пов'язане з отриманням нею значного соціокультурного досвіду. Зрозуміло, що у теперішній час можливості батьків та рівень задоволення вимог в різних ЗДО суттєво різняться. При цьому частка дітей, що проходять первинне організоване навчання, виховання та соціалізацію залишається домінуючою. Таким чином, якісна реалізація змісту освіти в ЗДО є першим ступенем в освоєнні усієї сукупності знань, умінь та навичок упродовж усього періоду навчання. Від якості сприйняття дитиною безпосереднього процесу навчання значною мірою залежатиме й мотивація її для здобуття знань, умінь та навичок на інших ієрархічних рівнях освіти (ЗЗСО, ЗПТО, ЗВО) і, певною мірою, успішність цього процесу. Отже ігрова діяльність, на наш погляд, може виступати узагальнюючим чинником для інших напрямів діяльності ЗДО;

підвищення взаємозв'язку компонентів освітнього простору в закладах дошкільної освіти. У продовження попереднього завдання можна констатувати необхідність підвищення щільності логічного взаємозв'язку між різними

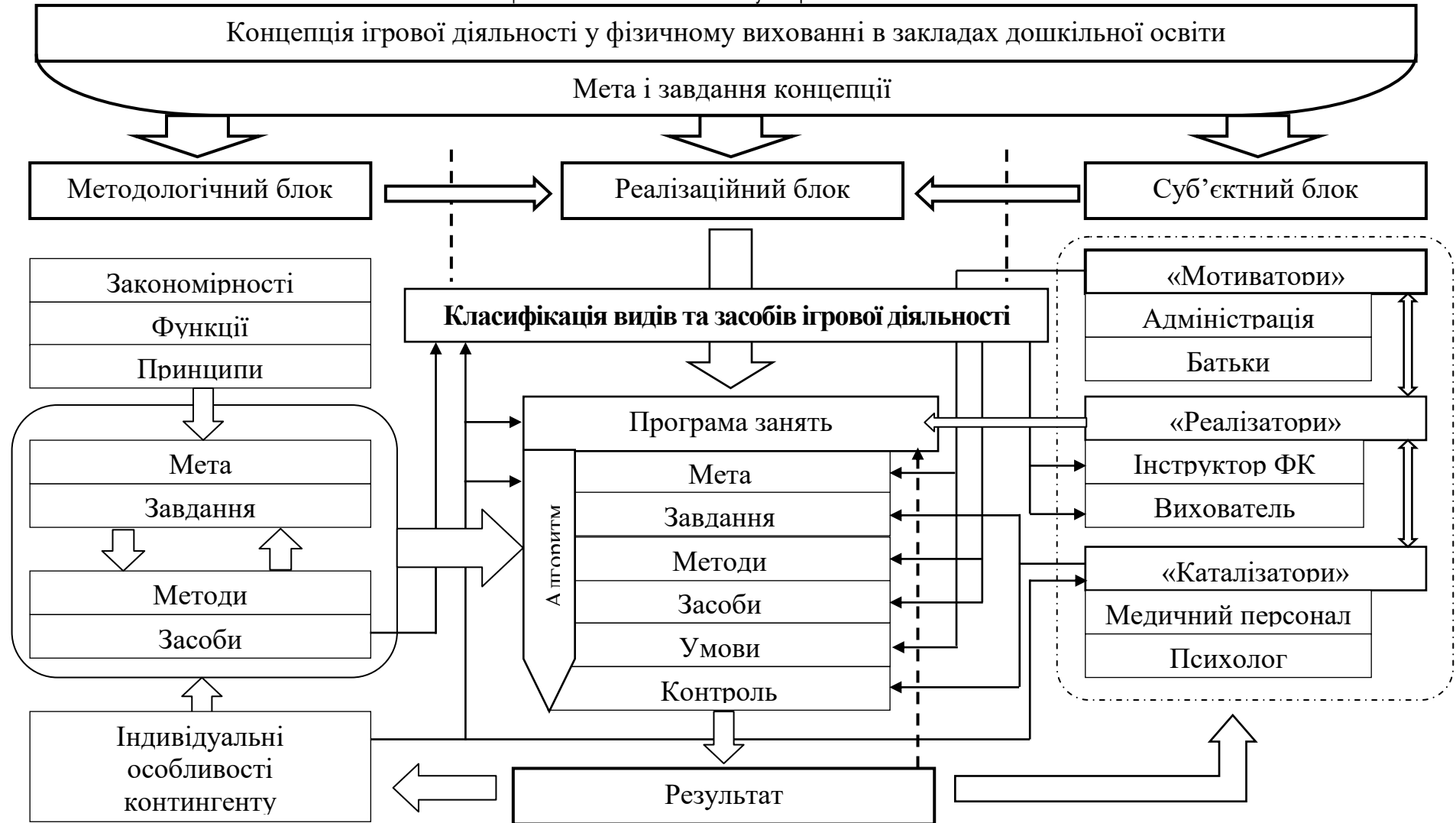

Рис. 1. Концепція ігрової діяльності у фізичному вихованні в закладах дошкільної освіти

Зрозуміло, що серед основних напрямів, з яких проводиться діяльність в ЗДО варто визначити освітній, виховний процеси, а також розвиток основних фізичних, психоемоційних, вольових якостей дітей. При цьому для кожного з зазначених напрямів передбачені свої специфічні засоби та методи реалізації. Вбачаємо, що саме ігрова діяльність (як елемент фізичного виховання) здатна включати в себе вкраплення (практичні завдання, групи засобів та методів тощо) для комплексного розв'язання базових завдань, які стоять перед ЗДО;

- систематизація наукового доробку фахівців з питань фізичного виховання та ігрової діяльності в закладах дошкільної освіти. У теорії і практиці фізичного виховання дошкільнят зустрічається велика частка інформації, яка безпосередньо не пов'язана з використанням ігрової діяльності. Проте невід'ємність та цілісність фізичного виховання вказує на те, що більшість досліджень у сфері фізичного виховання дошкільнят повинні бути враховані при подальшому науковому пошуку. Таким чином уведення відповідного завдання для концепції ігрової діяльності дасть підстави налагодити наступність у цій сфері наукових досліджень та доповнити значний науковий доробок фахівців щодо структури та змісту фізичного виховання ЗДО, у тому числі, пов'язаному із ігровими засобами та методами;

- узгодження використання засобів та методів ігрової діяльності в закладах дошкільної освіти. У процесі реалізації попередніх етапів ми встановили, що наукової та методичної інформації щодо використанні ігрових засобів та методів у навчально-вихованому середовищі ЗДО є надзвичайно багато. Це, зокрема, відображено у першому розділі дисертації. Однак за цих умов автори спрямовують свої дослідження на окремі науково-практичні завдання із застосуванням переважно одного засобу, методу, методичного підходу тощо до даної проблематики. Це призвело до надзвичайно великого накопичення наукової та методичної інформації, що, значно мірою не може бути застосована у фізичному вихованні ЗДО через розрізненість представлення результатів та шляхів упровадження. Саме цей аспект став основою для виділення відповідного завдання у створенні концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні в закладах дошкільної освіти;

- узгодження методичного та методологічного компоненту застосування засобів та методів ігрової діяльності на різних рівнях освітнього процесу в ЗДО. Унаслідок наявної та тривалої уваги науковців та фахівців різних сфер до проблем діяльності ЗДО та зокрема фізичного виховання (здоров'я, фізичний розвиток, навчання, виховання, соціалізація тощо []) виникла множина підходів до реалізації методичної складової в цієї групі закладів освіти. У процесі аналізування змісту окремих наукових праць ми прийшли до висновку, що інколи ці методичні підходи мають різні вихідні передумови, чинники реалізації, показники ефективності, умови тощо при збереженні генеральної спрямованості та наукових ідей. Ці ж аспекти мають об'єктивні та суб'єктивні відмінності на різних роках перебування дитини в ЗДО. Адже відомо, що достатньо жорсткою вимогою для організації навчально-вихованого процесу в ЗДО є диференціація контингенту дітей за об'єктивними показниками віку, фізичного розвитку, індивідуальних особливостей тощо []. Це спонукало до включення до переліку завдань створення концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні ЗДО завдання щодо приведення до уніфікованого з певною долею варіативності розуміння методологічного компоненту застосування засобів та методів ігрової діяльності на різних рівнях освітнього процесу в ЗДО;

- розмежування та конкретизація внеску різних суб'єктів (стейкхолдерів) у діяльність ЗДО, зокрема в частині фізичного виховання та ігрової діяльності. До діяльності ЗДО з різних напрямів завжди долучається велика кількість фахівців. Усі вони володіють певним внеском на реалізації полі структурного процесу навчання, виховання та розвитку дитини. Для кожного фахівця (спеціаліста) наявна специфічна група функцій, що виконуються, сфера застосування професійно-прикладних навиків тощо. Однак кумулятивний вплив на дитину має не термінове, а значно віддалений результат, який достатньо складно оцінити власне в умовах ЗДО. Безперечно, що розглянута нами ігрова діяльність, як інтегральна компонента діяльності ЗДО передбачає залучення спеціалістів з визначених напрямів, тому розмежування та конкретизація внеску різних суб'єктів діяльності ЗДО щодо цього явища у фізичному вихованні визначено нами завданням створенням концепції;

- створення умов для стандартизації та варіативності змісту освітнього процесу з використанням різноманіття засобів та методів ігрової діяльності. До множини актуальних питань створення концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні ЗДО можна віднести наявність перманентного протиріччя між стандартизованістю та варіативністю змісту цього виду діяльності для фізичного виховання ЗДО. Це, з однієї сторони пов'язано із потребою інструкторів ФК та вихователів мати чіткий алгоритм дій для реалізації базових завдань фізичного виховання, а з іншої – потребою уникнення моногонії та звикання дітей до змісту діяльності в межах окремих завдань та окремих частин режиму дня дітей в ЗДО. Тому створення концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні ЗДО має дати можливість варіативного використання засобів і методів ігрового спрямування у розв'язанні стандартних завдань діяльності закладів освіти цього типу;

- унормування компонентів фізичного виховання ЗДО з урахуванням основного виду діяльності дитини, а саме ігрової діяльності. Зважаючи на суттєву різноманітність змісту розвивальних впливів на організм дитини зі сторони фізичного виховання, практично відсутні розбіжності між фахівцями галузі щодо домінуючого виду діяльності дитини в умовах ЗДО. Таким чином, виникає потреба урахування та узгодження при розробці концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні компонентів навантаження (фізичного та психоемоційного, розвивального, мотиваційного тощо) та співвідношення із іншими компонентами (зміст засобів, загальна спрямованість занять, специфіка розв'язання завдань тощо);

- забезпечення циклічності та безперервності в системі фізичного виховання та взаємопов'язаних з ним складових освітнього процесу ЗДО. В системі дошкільної освіти діти повинні отримувати комплекс знань, умінь та навичок. Які можуть реалізовуватися на різних рівнях занурення в інформаційний матеріал та практичне занурення. Водночас, зрозумілою є побудова структури та змісту навчально-виховного процесу ЗДО з поступовим нарощенням обсягів та складності матеріалу. Це дає підстави для тверджень про повернення до певних блоків (інформація, практичні

дії тощо) на кожному з етапів (років) перебування в зазначеній системі відповідного закладу освіти. При цьому сам процес передбачає залучення дитини в межах трьох років (цілеспрямована навчально-виховна діяльність) та виходу в межах 6 років (перехід на вищий рівень освіти – заклад загальної середньої освіти). Це ми намагалися також відобразити в обґрунтування авторської концепції.

Отже, при обґрунтуванні та характеристиці концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні в закладах дошкільної освіти ми звернули увагу на поліструктурність цього наукового явища та необхідності звернення уваги на окремі змістовно-орієнтовані блоки. Це дало підстави для виокремлення трьох відносно незалежних та водночас тісно взаємопов'язаних блоків (методологічний, реалізаційний та суб'єктний). Їхня незалежність визначається тим, що для створення та ефективного функціонування потрібні зовнішні чинники, які, значною мірою, не пов'язані із структурою та змістом системи фізичного виховання ЗДО. Для кожного блоку такі чинники є різними.

Однак тісний логічний взаємозв'язок присутній завдяки тому, що в межах концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні в закладах дошкільної освіти вони маю вплив на забезпечення чи розв'язання тих чи інших завдань системи. Адже запропоновану концепцію ігрової діяльності у фізичному вихованні в закладах дошкільної освіти ми розглядаємо виключно як соціальну систему.

Висновки

1. Передумовами поглибленого вивчення ігрової діяльності у фізичному вихованні ЗДО та формування відповідної концепції виступає приналежність її до соціальних систем, що передбачають взаємодію суб'єктів з визначеною метою, створенням впливу та отриманням результату. Метою виступає гармонійний всебічний розвиток дитини на засадах людиноцентризму та пріоритетами на становлення раціональних рис її особистості.

Ігрова діяльність є самостійним видом розвитку дитини дошкільного віку, способом пізнання та спрямування життєдіяльності із дотриманням системних положень: актуальності (зорієнтованість на вирішення найважливіших проблем у фізичному вихованні), прогностичності (відображенням існуючих та ймовірних вимог до організації ігрової діяльності), раціональності (як вибір цілей і способів для досягнення максимального результату), цілісності (забезпечення повноти дій, необхідних для досягнення мети), контрольованості (визначення кінцевих і проміжних очікуваних цілей).

2. Створення концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні в закладах дошкільної освіти передбачає консолідацію зусиль для інтегрованого й інклюзивного залучення ігрової діяльності в освітній процес дітей дошкільного віку в умовах закладів дошкільної освіти на науковому та методологічному рівні, що надасть змогу безпосередньо та/чи опосередковано використовувати цю специфічну групу засобів та методів для розв'язання різних груп завдань на зазначеному рівні розвитку особистості.

Структура концепції містить три блоки, що становлять взаємопов'язані підсистеми (методологічний, суб'єктний та реалізаційний). В межах першого блоку визначено закономірності, функції та принципи ігрової діяльності у фізичному вихованні ЗДО. Їм підпорядковано мету та завдання і методи та засоби. Своєю чергою зміст та спрямованість засобів уособлені у відповідній класифікації. Суб'єктний блок представлений усіма зацікавленими учасниками та містить умовний розподіл на «мотиваторів» (адміністрація, батьки), «каталізаторів» (медичний персонал, психолог) та «реалізаторів» (інструктор фізичної культури, вихователь). Реалізаційний блок представлено безпосередніми заходами по досягненню мети концепції на основі укладання окремих програм занять. Вони побудовані з урахуванням алгоритму та послідовно відображають мету, завдання, методи, засоби, умови та контроль.

Елементом, що впливає на інші компоненти структури концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні ЗДО є індивідуальні особливості контингенту дітей дошкільного віку, що визначають спрямованість змісту концепції. Підсумковим елементом визначено результат на узагальненому рівні (відповідність меті та завданням концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні ЗДО), підсистемному рівні (відповідність меті та завдань визначених у методологічному блоці) та частковому рівні (відповідність меті та завданням окремої програми занять).

Перспективи подальших досліджень полягатимуть в реалізації положень концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні дітей дошкільного віку.

Література

1. Viktoriya Pasichnyk, Khrystyna Khimenes, Maryan Pityn, Olha Bas, Ivan Hlukhov, Yaroslav Hnatchuk, Kateryna Drobot Physical condition of preschool children with disabilities in psychological and physical development //Journal of Physical Education and Sport © (JPES), Vol. 21 (1), Art 33, pp. 352 – 359.
2. Wilczkowski E. Wychowanie i fizyczne dzieci w wieku przedszkolnym. Piotrkow Trybunalski; 2012. 286 p.
3. Альошина А. І. Профілактика й корекція функціональних порушень опорно-рухового апарату дошкільнят, школярів та студентської молоді у процесі фізичного виховання : [монографія] / Альошина Алла Іванівна. – Луцьк, 2015. – 356 с.
4. Андреева О. В. Теоретико-методологічні засади рекреаційної діяльності різних груп населення [автореферат]. Київ: НУФВСУ; 2014. 48 с.
5. Аносов И.П., Элькин М.В. Антропологический подход к процессу воспитания как фактор гармоничного развития личности // Педагогика формирования творческой личности у детей и подростков в общеобразовательных школах file:///C:/Users/BM/Downloads/Pfto_2013_29_23.pdf
6. Богуш А.М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи: навчально-методичний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2008. 256 с.
7. Вікторія Пасічник, Марьян Пітин, Іван Глухов, Катерина Дробот Загальні функції концепції ігрової діяльності у фізичному вихованні дітей дошкільного віку. Науковий часопис нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія

15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.] / за ред. О. В. Тимошенка. – Київ, 2021. – Вип. 7 (138) 21. – С. 94–100.
8. Гончарова НМ. Здоров'яформуючі технології у процесі фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку [монографія]. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 336 с.
9. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік / Піроженко Т.О. та ін. – Київ : Генеза, 2016. – 88 с.
10. Кудикіна Н.В. Теорія ігрової діяльності дітей: монографія / Н.В. Кудикіна. – Київ: НМЦВД КУ імені Бориса Грінченка, 2012. – 235 с.
11. Пангелова Н.Є. Теоретико-методичні засади формування гармонійно розвиненої особистості дитини дошкільного віку в процесі фізичного виховання: дисерт. ... доктора наук з фізичного виховання і спорту: 24.00.02. Переяслав-Хмельницький, 2014. 445 с
12. Пасічник В. Сутність ігрової діяльності у формуванні особистості дітей дошкільного віку. Спортивні ігри. № 3 (17) (2020). С. 43–57.
13. Соціологія : словник термінів і понять / за заг. ред. Біленького Є. А. і Козловця М. А. – К. : Кондор, 2006. – 372 с. с. 147.
14. Чаговець, А. І. Гармонійне виховання дітей 4-6 років у культурно-освітньому просторі дошкільного навчального закладу [Текст] : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07 / Чаговець Алла Іванівна ; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. – Київ, 2019. – 39 с.

References:

1. Viktoriya Pasichnyk, Khrystyna Khimenes, Maryan Pityn, Olha Bas, Ivan Hlukhov, Yaroslav Hnatchuk, Kateryna Drobot Physical condition of preschool children with disabilities in psychological and physical development //Journal of Physical Education and Sport @ (JPES), Vol. 21 (1), Art 33, pp. 352 – 359.
2. Wilczkowski E. Wychowanie fizyczne dzieci w wieku przedszkolnym. Piotrkow Trybunalski; 2012. 286 p.
3. Al'oshyna A. I. Profilaktyka u korektsiya funktsional'nykh porushen' oporno-rukhovoho aparatu doshkil'nyat, shkolyariv ta student-s'koyi molodi u protsesi fizychnoho vykhovannya : [monohrafiya] / Al'oshyna Alla Ivanivna. – Luts'k, 2015. – 356 s.
4. Andryeyeva O. V. Teoretyko-metodolohichni zasady rekreatsionoyi diyal'nosti riznykh hrup naselennya [avtoreferat]. Kyiv: NUFVVSU; 2014. 48 s.
5. Anosov Y.P., Él'kyn M.V. Antropolohycheskyy podkhod k protsessu vospytanyya kak faktor harmonychnoho razvytyya lychnosti // Pedahohika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchiiy i zahal'noosvitniy shkolakh file:///C:/Users/VM/Downloads/Pfto_2013_29_23.pdf)
6. Bohush A.M. Movlennyevo-ihrova diyal'nist' doshkil'nykiv: movlennyevi ihry, sytuatsiyi, vpravy: navchal'no-metodychnyy posibnyk. K.: Vydavnychyy Dim «Slovo», 2008. 256 s.
7. Viktoriya Pasichnyk, Mar'yan Pityn, Ivan Hlukhov, Kateryna Drobot Zahal'ni funktsiyi kontseptsiyi ihrovoyi diyal'nosti u fizychnomu vykhovanni ditey doshkil'noho viku. Naukovyy chasopys nats. ped. un-tu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 15, Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoyi kul'tury (fizychna kul'tura i sport) : [zb. nauk. pr.] / za red. O. V. Tymoshenka. – Kyiv, 2021. – Vyp. 7 (138) 21. – S. 94–100.
8. Honcharova NM. Zdorov'yaformuyuchi tekhnolohiyi u protsesi fizychnoho vykhovannya ditey molodshoho shkil'noho viku [monohrafiya]. Luts'k: Vezha-Druk, 2018. 336 s.
9. Ihrova diyal'nist' doshkil'nyka : molodshyy doshkil'nyy vik / Pirozhenko T.O. ta in. – Kyiv : Heneza, 2016. – 88 s.
10. Kudykina N.V. Teoriya ihrovoyi diyal'nosti ditey: monohrafiya / N.V. Kudykina. – Kyiv: NMTSVD KU imeni Borysa Hrinchenka, 2012. – 235 s.
11. Panhelova N.YE. Teoretyko-metodychni zasady formuvannya harmoniyno rozvynenoyi osobystosti dytyny doshkil'noho viku v protsesi fizychnoho vykhovannya: dysert. ... doktora nauk z fizychnoho vykhovannya i sportu: 24.00.02. Pereyaslav-Khmel'nyts'kyy, 2014. 445 s
12. Pasichnyk V. Sutnist' ihrovoyi diyal'nosti u formuvanni osobystosti ditey doshkil'noho viku. Sportyvni ihry. № 3 (17) (2020). S. 43–57.
13. Sotsiolohiya : slovnyk terminiv i ponyat' / za zah. red. Bilen'koho YE. A. i Kozlovtsya M. A. – K. : Kondor, 2006. – 372 s. s. 147.
14. Chahovets', A. I. Harmoniyno vykhovannya ditey 4-6 rokov u kul'turno-osvitn'omu prostori doshkil'noho navchal'noho zakladu [Tekst] : avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.07 / Chahovets' Alla Ivanivna ; Shhidnoukr. nats. un-t im. Volodymyra Dalia. - Kyiv, 2019. - 39 s.